

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 26. septembra 1902.

List 39.

Trstenik.

Predgovor.*)

Tisti kraji v domovini, kjer nam je tekla zibelka in kjer smo preživeli svoja mladostna leta, so nam posebno ljubi in dragi. Radi govorimo o njih in veseli nas, če se jih spominjajo tudi drugi. Ta domoljubni čut me je nagibal in vodil pri sestavljanju sledečih črtic. Zapisoval sem, kar se je ohranilo v spominu starejših župljanov, pregledoval župnijski arhiv na Trsteniku in Preddvorom in arhiv v pisarni prečastitega knežskofijskega ordinarijata v Ljubljani ter poizvedoval tudi drugod, kjer sem zasledil kak vir. Krepko podporo sem našel pri velečastitem domačem gospodu župniku Janezu Mikšu, ki je sestavil statistični pregled župljanov in srečno našel in preiskal nekatere stare spomenike v arhivu trsteniškem. Trud ni bil majhen, ker je zelo težko brati staro pisavo na zaprašnem papirju. Tukaj izrekan javno spodobno zahvalo najprej njemu, potem pa tudi drugim gospodom, ki so mi na katerikoli način pripomogli k pričujočemu spisu.

Nikakor si ne domišljudem, da je popoln. Prihodnji zgodovinar matere župnije preddvorske ga bo morebiti izpopolnil v nekaterih točkah. Meni je bilo treba orati še neobdelano ledino. Nabral sem po raznih krajih raztresene bilke in — kakor upam — tudi cvetlice ter jih povil v šopek, ki ga podajem najprej svojim ožjim rojakom v trsteniški župniji, potem pa tudi drugim Slovencem, ki se zanimajo za domačo krajevno zgodovino.

*) Vsled izrečne želje g. pisatelja so v tem sestavku vse slovniške oblike s stavkoslovjem vred take, kakor jih je zapisal bil sam. Le »l« pa je mesto »v« v vseh onih oblikah, kjer ga doslednje piše »Danica«.

Vredništvo.

I. Kraj in ljudje.

Kdor je hodil po okrajni cesti iz Kranja proti Kokrici in je pod Kokrico ob razpotju krenil na levo ter korakal dalje mimo vasi Mlaka med gostim smrečevjem, je zagledal kmalu pred seboj na prijaznem griču lično cerkev sv. Dominika v Tenetišah. Malo pod cerkvijo je razpotje. Dve vzporedni dolini se odpirati proti severu, na levo proti Goričam, na desno proti Trsteniku. Obe dolini loči proti jugu raztegnjeno gozdnato brdo, ki se nad razpotjem v Tenetišah navzgor polagoma razširja in zvišuje; med vasmi Trstenikom, Goričami, Srednjo vasjo in Zalogom prehaja v grič Orel. Ker ga od vseh strani zakriva temen smrekov les, bi tujec na prvi pogled komaj verjel, da nosi na svojem hrbtu rodovitno polje. Na jugu pod Orlom vodi cesta s Trstenika v Goriče; na severni strani, kjer se hrib znižuje v zaseko, pa hodijo po pešpoti „za Rotami“ s Povelja v Zalog in Svarje.

Nekoliko nad Tenetišami se nam dolina širi pred očmi in že oddaleč nas pozdravlja Trstenik z lepo cerkvijo sv. Martina, ki se ponosito dviga sredi vasi proti nebu. V dveh urah smo gori, ako smo iz Kranja peš hodili. — V ozadju se nam kaže izza obilega sadnega drevja Povelje, najvišje stoječa vas v trsteniški župniji (637 m), prav ob vznožju velikana Storžca (2134 m), ki s svojimi sosedi veličastno zagraja ves ondotni svet. Naš slavni domači zgodovinar Valvazor pravi o Storžcu, da se vzdiguje visoko in tako ostro kvišku, kakor bi hotel prebosti oblake*). Malokatera vas na Gorenškem se more ponašati s tako obsežnim in slikovitim razgledom kakor

*) Ehre des Herzogthums Krain, II. 144.

Povlje. Še celo pod gorami po cesti s Tržiča v Begunje, memo sv. Lucije, nimaš tako odprtega sveta pred seboj.

Trstenik je 513 m visoko nad morjem. Skoz' vas, ki ima 31 hiš, teče in goni dva mlina potok Stražnica, izvirajoča pol ure višje izpod Straže; pod Tenetišami se družijo z goriškim Sevnikom, odkoder oba dalje hitita kot Párovnica v Kokro. Straža se imenuje pusta, z rsjem pokrita gora ob vznožju med Storžcem in Zaloško goro; razločiš jo lahko od daleč, celo z ljubljanskega grada, zaradi velikih belih drič, peščenih udrtin, ki jih leto za letom izpirajo in širijo plohe.

Župnija Trstenik obsega 8 vasi. Imenujejo se razen Trstenika: Povlje, ki ima 10 hiš in 55 prebivalcev; Babin vrt 9 hiš in 70 prebivalcev; Čadovlje*) 8 hiš in 49 prebivalcev; Žablje 4 hiše in 35 prebivalcev; Pángršica 5 hiš in 30 prebivalcev; Zgornje Tenetiše 12 hiš in 70 prebivalcev; Spodnje Tenetiše z 69 prebivalci. — Številke za stanovalce so posnete po uradnem ljudskem štetju ob sklepu leta 1900. Med Povljem in Babinim vrtom nekoliko višje, leži lepo posestvo Krničarjevo („v Krničicah“). Šteje se k Babinemu vrtu. Istotako stoji posebej, a prišteva se k Čadovljam, imovita Ušlakarjeva hiša. V vsi župniji je približno 40 zemljišč, od katerih plačujejo posestniki okoli 2800 K zemljiškega davka.

Število vseh župljanov je znašalo dne 31. decembra 1900 samo 539, pred 100 leti jih je bilo 570.

Ljudsko gibanje nam predočuje sledeči pregled.

Rojenih je bilo												
leta	1788	1789	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	skupno v 10 letih	povprek na leto
	14	25	23	17	28	20	16	16	21	13	193	19
nezakon-skih	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—
	1	1	1	2	1	3	2	1	1	3	16	—
	19	21	11	25	24	16	19	14	22	20	191	19
leta	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897		
	Od leta 1850—1859 rojenih skupno . .										176	17
	nezakon-skih . .										21	

*) Ljudje pravijo „Čadovlje“; v listinah se bere večinoma „Očadovlje“.

Umrlo jih je

leta	1788	1789	1790	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797		
	10	16	11	11	17	14	15	12	6	17	129	12
	11	8	16	7	13	15	14	16	11	15	126	12
leta	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897		
Od leta 1850—1859 jih je umrlo . .											146	14
Poročenih je bilo												
od leta 1788 do 1797											35	3
od leta 1888 do 1897											32	3

Ker je vsako desetletje 40 do 50 oseb več rojenih, nego jih umrje in se je kljub temu število duš v 100 letih zmanjšalo, je to očitno znamenje, da se vsako desetletje izseli precej župljanov drugam. Kot delalci si iščejo zaslužka po svetu. Število posestnikov se je v zadnjih 50 letih zelo zmanjšalo. V tej dobi je bilo razprodanih 12 kmetij! Prostosti, ki je kmetom zasijala izza 1848. leta, nekateri niso znali rabiti. Vzrok, da se je razkosalo več lepih zemljišč, je bilo — žal, kakor tudi drugod — največkrat žganje. V tem dejstvu bo tudi treba iskati vzroka žalostni prikazni, da je ljudstvo v нравstvenem oziru nazadovalo zadnjih 100 let, kakor svedočijo zgoraj navedene številke.

V Tenetišah imajo najlepše travnike in gozde tujci v posesti, večinoma kranjski meščani.

Vsi prebivalci se pečajo s kmetijstvom; redi jih polje. Dohodke imajo tudi pri živini, lesu, sadju in nekateri pri izdelovanju opeke. Bogatinov ni med njimi, a prav velikih revežev tudi ne mnogo. — Najboljšo pitno vodo imajo zgornje vasi, zlasti Povlje, kjer sta dva bistra studenca. — Svojo duhovsko in svetna oblastva imajo v Kranju, namreč dekanijo, okrajno glavarstvo in okrajno sodišče. Sosednji župniji sta: na zahodni strani Goriče, na vzhodni Preddvor.

II. Zgodovinske črtice.

Trstenik je dobil gotovo svoje ime od naravnega svojstva svoje bližnje okolice, ki je bila na nekaterih mestih od nekdaš močvirna. Taka tla so ugodna za trstje in res še dandanes raste trst na Fendetovem travniku na vzhodni strani vasi. V škofijskem zapisniku iz leta 1631. se

bere „Trsteniza“. Ta oblika je nastala po moji sodbi vsled posebne ljudske govornice okoli Trstenika. Tam boš dobil še dandanes na vprašanje: kje si bil? — odgovor: „Na Trstenic“. Zapisnikar je po takem izgovarjanju sklepal, da se vas imenuje Trstenica. V starih spisih se nahaja poleg slovenskega tudi ponemčeno ime Rohrbach; neki novejši naravoslovec ga je imenoval latinsko Arundinetum. Najstarejšo zgodovino Trstenika pokriva gosta temota. Verjetno je, da sega prav daleč nazaj, ker je cerkev posvečena sv. Martinu, škofu. Po naših krajih je pa češčenje sv. Martina najbolj cvetelo od 7. do 10. stoletja in največ njegovih cerkva je iz te dobe.*) Za Karola Velikega se je slovenska zemlja v cerkvenem oziru tako razdelila, da je Drava mejila med solnograško nadškofijo in oglejskim patrijarhatom. Naš Trstenik je torej spadal s svojo materjo preddvorsko župnijo dolgo časa pod oglejsko cerkev. Leta 1461., ko se je ustanovila ljubljanska škofija, je tudi tukaj prenehala oglejska nadoblast. V stari listini iz 12. stoletja (Schumi Urk. 1. p. 108 sq.) potrjuje Bertold IV., vojvoda meranski iz grofovske rodbine Andechs-Meranske, da so nekateri plemenitaši darovali svoja posestva Preddvorom pri Kranju in drugod cistercijanskemu samostanu Vetrinjski na Koroškem. Tam se naštevajo posestva „in locis Gorciz iuxta locum sancti Primi et Felitiani“ (na krajih Goriče (?) zraven kraja sv. Primoža in Felicijana) „Locus sancti Primi et Felitiani“ je brez dvojbe naš Trstenik; ker tukaj sta imela svetnika svoj altar v cerkvi na listovi strani. V kaki drugi cerkvi v bližini jih ni najti. Tudi to se ujema, da je imel vetrinjski samostan še v dveh drugih vaseh prav blizu Trstenika svoja posestva, kar bom pozneje opisal.

Na „Štrucu“ — tako se imenuje hrib za Pangršico pod Trstenikom — so imeli v davni preteklosti rudokop. V ljubljanskem škofijskem arhivu se hrani izvirna listina (fasc. 37.) iz leta 1390., po kateri so prodali na Trsteniku rudarsko pravico Henrikju Auerju. V imenovani listini se imenuje prodana rudarska pravica v Hangerbergu in na Trsteniku (das Bergrecht zu Hangerberg und Terstenik —); Hangerberg je ponemčeno ime bližnje vasi Pangršica. Ljudje pravijo, da so kopali zlato in da so bili ponajveč Italijani pri delu. Bržkone niso veliko izkopali, ker se je pozneje vse opustilo.

*) Glej »Češčenje sv. Martina škofa, na Slovenskem« v »Voditelju«, III., str. 53.

Nekaj važnih spomenikov se je ohranilo v župnijskem arhivu.

Računski zaznamki so cerkve sv. Martina (Urbar Register sanct. Martins Kirchen zu Rohrbach) in pa listine zaradi neke njive v kranjskem polju. Našel jih je gospod župnik Mikš.

Iz teh zanimivih zapiskov povzemamo tukaj važnejše reči. — Urbar ima spredaj številko 1606, ki je zapisana pozneje, ker izročene davščine so se jele zapisovati leta 1571. Za vsa leta ni zapisano; zaznamovane so letnice 1574, 1575, 1576, 1577, 1578, 1602, 1603, 1604, 1605, 1606, 1607, 1608 in 1609.

Cerkev je imela nekaj posestva in mnogo podanikov, kar je razvidno iz naslednjega pregleda.

1.) V Kranju: a) Matej Khoschorokh (Košorok) — je služil cerkvi, ker je imel užitek njive v kranjskem polju („im Krainburger Purgfridt“). b) Juri Züpf — ravno tako. Jurij Züpf je bil skoraj gotovo naslednik Mateja Košoroka.

2.) Na Pangršici: Anton Pangeršnik, Michael Vreček.

3.) V Srakovljah: Urban Bolobernik.

4.) V Goričah: Peter Strgar.

5.) V Malem brdu je imela cerkev svoj gozd. („Forst der Kirchen S. Martini zu Trstenik . . . eigenthümlich der Kirch . . . zur Nothdurft der Kirch gebraucht“.) Sedanji župniški gozd v „Velikem brdu“ je bil kupljen leta 1849. iz ustanovnega denarja od Stanislava Kilarja v Kranju.

6.) V Čadovljah: Nikolaj Rozman, Juri Pezderec.

7.) V Žabljah: Tomaž Bohinjec, Primož Vidmar, Andrej Fendè, Blaž Rebol.

8.) Na Trsteniku: Ambrož Zupan, Simon Pleiweis (Plajbes), Lambert Novak, Andrej Pogljajen, Jakob Vreček.

9.) V Zalogu: Peter Brašira (Blažir?), Jernej Vreček.

10.) V Svarjah: Lovro Kročman.

11.) V Babinem vrtu: Nikolaj Logar, Matija Lombar, Jernej Krničar.

12.) Na Povelju („Na Pauly“): Juri Bomja, Klemen Primožič.

13.) V Srednji vasi pri Goričah: Lovro Primožič, Juri Gros.

Koliko so podaniki cerkvi plačevali in od česa, se ne dá pri vseh določiti. Imeli so davek za tlako in osebni davek („Robaitgeld in Leibsteuer“). Za kmeti, ki so prinašali cerkvi svoje davke, je zapisanih precej takih, ki so bili s plačilom še na dolgu.

Dne 30. maja 1573 so šli cerkveni ključarji Lovro Rozman, Andrej Logar, Juri Pezderec in Simon Pleiweis s cerkveno skrinjico („mit der Kirchen Puchsen“) v graščino „Strmol“ pri Cerkljah, kjer je bila tedaj gosposka („Vogtobrigkeit“), da bi naredili cerkvene račune. Dohodkov je bilo za dve leti, 1572 in 1573, 29 rajnišev in 52 krajcarjev. Stroški so znašali: za davke 12 gld. 34 kr., za olje 6 gld. 4 kr., za pogostovanje („Zerung“) 4 gld. 26 kr., za poprave pri cerkvi 19 gld. 29 kr., skupno 42 gld. 33 kr., tako da je bilo primanjkljaja 12 rajnišev, 41 kr. Iz tega je razvidno, da cerkev ni bila bogata, četudi je imela toliko podložnikov. Plačevali so le majhne svote.

Pozneje so se delali cerkveni računi navadno na sv. Barbare dan na Trsteniku pod vodstvom preddvorskih kapelanov (vikarijev). Med njimi so imeenovani Mihael Wintter, Adam Preuz, Hieronim Kunibar (Cunibar). Ker je bil Preddvor v nekaterih rečeh dolgo odvisen od Kranja, so imeli veljalno besedo pri cerkvenih računih tudi kranjski duhovniki*) Leta 1602. je sprejel trsteniške ključarje Janez Friderik Klemens, župnik v Kranju. Devet let pozneje (leta 1611.) je podpisal računski sklep Janez Rozman, vikar v Kranju.

Tisto leto se je določilo, da dobi preddvorski župnik (Pfarrherr) ne samo na Povlju, Trsteniku in Žabljah, ampak tudi v Čadovljah, če pride zjutraj doli, vselej malico (Frumal), če pa pride popoldne, namesto malice 8 kr., katere morajo dati Čadovljani brez obotavljanja („ohne Weigerung“).

Čez leto 1611. zapiski v urbarju ne segajo.

Leta 1774. 7. novembra je dal preddvorski župnik Fran Rabič v goriškem polju ležečo njivo trsteniške cerkve Tomažu Zimmermannu v najem za 12 let proti letni zakupnini 5 gld. 26 kr. Zakupnik je imel pravico njivo rabiti (salva rei substantia et iuribus ecclesiae), zakupnino pa je moral plačevati vsako leto na jesen — „wo die Kirchenpröbst die Steuer und Contribution von Kirchenunterthanen einzuheben

pflegen“ — takrat, ko navadno cerkveni ključarji davek pobirajo od cerkvenih podložnikov.

Prof. dr. Fran Pernè.

(Dalje pride.)

Kje so pokopani sveti apostoli.

1.) Sv. Peter, prvak apostolov, je umrl mučeniške smrti l. 67 po Kristu v Rimu. Izprva je bil pokopan v katakombah, pozneje pa ob vzhodu vatikanskega griča, tam kjer sedaj stoji papeževa palača Vatikan. Njegovo sv. telo počiva, kakor znano, deloma v cerkvi sv. Pavla v Rimu.

2.) Sv. Pavel je umrl prav takrat mučeniške smrti v Rimu, in sicer je bil obglavljen. Njegovi zemski ostanki počivajo tudi deloma v cerkvi sv. Petra v Vatikanu, deloma v cerkvi sv. Pavla v Rimu.

3.) Sv. Andrej je bil 30. novembra l. 62 križan v grškem mestu Patras. Njegovo telo so l. 357 za vladanja cesarja Konstantina prenesli z veliko svečanostjo iz Patrasa v Carigrad. A l. 1210 ga je kardinal Peter Kapuaški veleval prenesti v Italijo in je hranil v stolni cerkvi v mestu Amalfiju.

4.) Sv. Jakob Starejši je umrl 25. marca l. 44 po Kr. mučeniške smrti. Odsekali so mu glavo in ga v Jeruzalemu pokopali. Pozneje so njegove zemske ostanke prenesli v Španijo, kjer so jih v mestu Iriji Flaviji (sedaj El Padron) pokopali. V začetku devetega stoletja za vladanja asturskega kralja Alfonza II. so jih prenesli v Compostella, kjer se še sedaj časte. Compostella je skrajšano iz Giacomo apostolo — apostol Jakob.)

5.) Sv. Ivan je umrl mirne smrti, 100 let star (drugi pravijo 96 let) v Efezu. Na gori blizu tega mesta je njemu na čast sezidana cerkev, v kateri je shranjeno njegovo telo.

6.) Sv. Tomo je umrl v Kalmiji (tudi Malipur, Maliopoor, Tomovo mesto imenovano) v Indiji mučeniške smrti. Imenuje se apostol Indijcev. Ivan III., portugalski kralj, je dal poiskati njegovo telo. Našli so je leta 1523. s koscem sulice in s stekleničico krvi. Njegove kosti so prinesli v Edeso v Mezopotamiji v ondotno glavno cerkev.

7.) Sv. Jakoba Mlajšega, tudi Pravičnega imenovanega, so vrgli v Jeruzalemu l. 61 raz ozidja tempeljevega, nato ga kamenjali in naposled pa ga je nekdo pobil s kolom. Pokopali so ga izprva na kraju smrti in l. 572 prenesli v Carigrad.

* Glej Lavtizarja »Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj«, str. 314 (»Zg. Danica« 1900).

8.) Sv. Filipa so l. 81, 81 let starega v Hieropolu v Frigiji narobe privezali na križ in kamenjali. Kristijani so ga v tem mestu pokopali. Pozneje so njegovo telo prenesli v Rim, kjer so sezidali obema apostoloma Filipu in Jakobu cerkev (260). L. 1204 je dobilo mesto Florenca eno njegovo ramo kot svetinjo.

9.) Sv. Jerneju (tudi Natanael imenovan) so v Albanopolu v Armeniji potegnili raz telo kožo in ga oblavili. Relikvije tega svetnika so l. 1508 prenesli na ukaz cesarja Anastazija v Duras v Mezopotamiji, koncem šestega stoletja pa v Siparo na Sicilijo. L. 809 so je pa dovedli radi napada Saracenov v Benevent in končno l. 883 v Rim, kjer se hranijo v cerkvi, ki je njemu na čast sezidana na Tiberinem otoku.

10.) Sv. Matej je umrl mučeniške smrti v Nadavru v Etiopiji. Njegovo sveto telo se je v raznih krajih nahajalo in naposled je bilo l. 983 prineseno v Salerno v Italiji. Tu še sedaj počiva.

11.) Sv. Simona so neverniki križali v mestu Suaniru v Perziji. Kristijani so ga pokopali ob Kimerskem Bosporu, kjer še sedaj kaže napis njegov grob.

12.) Sv. Juda Tadeja (tako imenovan, da se loči od Juda izdajalca) so usmrtili poganski vojaki. Kje je pokopan, se ne ve.

13.) Sv. Matija (ki je bil izvoljen na mesto Juda izdajalca) je bil l. 64 v Judeji kamenjan in obglavljen. Cesarica Helena je prenesla njegove kosti v Evropo, najprej v Rim, pozneje v Trier, kjer se še sedaj časte.

*

Apostolom se tudi prištevata ostala dva evangelista. Sv. Marka so l. 68 v Aleksandriji vlačili po ostrem kamenju toliko časa, da je izdehnil. Pokopan je v Benetkah.

Sv. Luka so kot 84 letnega starčka v Patrasu v Abaji obesili na oljkino drevo. Njegovo telo so prenesli l. 375 v Carigrad.

Kapelan Anton Merkun.

Govor škofa Flavijana pred cesarjem Teodozijem.

(Konec.)

In če že ljudje to store, pomisli le, koliko plačilo lahko pričakuješ od Boga, ne le za to, kar učiš sedaj ti, temveč tudi za to, kar pozneje store drugi. Kajti, če bi se utegnila zopet kdaj pripetiti taka nesreča (cesar Bog ne daj!),

in bi hotel kak razžaljeni vladar proti zločincem strogo postopati, potem mu bo tvoja dobrotljivost in prizanesljivost v vzgled in nauk. Rudečica jih oblije in sramovali se bodo videč pred sabo tak vzor modre zdržnosti, da mu zaostajajo. Ti boš tedaj učitelj vsem potomcem in pri tem vedno obdržal palmo zmage, če tudi oni sami kažejo največjo velikodušnost. Kajti, biti prvi, ki da vzgled take blagočutnosti, in tako krasni vzgled gledati in posnemati, to se ne more staviti v eno vrsto. Naj se tedaj vladarji v bodoče izkazujejo še tako krotke in milostne, vendar boš ti sam deležen vsega njihovega plačila: kajti kdor vsadi korenine je tudi vzrok sadovom. Sedaj torej ne sme nihče s teboj deliti plačila za tvojo človekoljubnost: kajti tvoja zasluga je, ki je tebi lastna: a ti boš z vsemi potomci, če ti postanejo kdaj podobni, delil plačilo njihovih zaslug in jih boš toliko deležen, kakor učitelj z ozirom na učence. In ako bi nihče ne sledil tvojemu vzgledu, ti vendar ostane čast in slava pri vseh rodovih. Le pomisli, kako častno bo, če bodo slišali vse to-le zanamci. Ko je veliko mesto zakrivilo težko kazen, ko je največji strah tako omamil vse ljudi, vse vojskovodje, namestnike in sodnike, da si niso upali izreči le jedne besede za te nesrečnike: tu se je star svečenik Gospodov približal cesarju in ga s samim pogledom in svojim nagovorom nagnil k milosti, in kar je vladar odrekel vsem svojim podložnikom, to je naklonil iz spoštovanja do zapovedij božjih temu jedinemu starčku!

In prav zaradi tega, o cesar, gotovo ni pokazalo mesto majhnega spoštovanja do tebe, ker je mene k tebi poslalo. Kajti izreklo je o tebi krasno in častno sodbo, da duhovnike Gospodove ceniš mnogo višje, nego vsako drugo oblast, ki je tebi podložna, bodisi da so še tako neznatni.

Toda jaz nisem prišel k tebi samo v njihovem imenu, temveč pred vsem v imenu Gospoda vseh angeljev poslancev, da povem tebi, o najmilejši in najblažji cesar: „Ako vi odpustate ljudem njihove napake, odpusti vaš nebeški Oče tudi vam vaše grehe“. (Mat. 6. 14.) Spomni se onega strašnega dne, ko bomo morali vsi dajati račun od svojih del! Ako te tvoja vest dolži kakih pregreškov, moreš jih sedaj brez truda in napora zbrisati z milostno razsodbo nad našim mestom. Drugi poslanci imajo navado, vladarjem, do kojih se pošiljajo, s seboj prinašati zlato, srebro in slične darove. Jaz pa prihajam, o cesar, s sv. pismom in ti je podajem mesto

vseh drugih daril, proseč te, da posnemaš vzgled svojega Gospoda, kateri, dasi ga žalimo vsak dan, ne neha vsem deliti svojih darov.

Ne osramoti mojega zaupanja; ne daj, da bi bil jaz zaman obetal svojim someščanom tvojo milost! Kajti, še to hočem pristaviti k vsemu drugemu: Če se hočeš utolažiti, mestu podariti svojo prejšno milost, in se daš odvrniti od svoje jeze proti njemu, vrnem se z velikim veseljem; če pa temu nesrečnemu mestu odtegneš svojo milost, ne vrnem se več vanje, nje bom več videl kraja, kjer stoji; odtegniti se mu hočem za vselej in v kakem drugem mestu poiskati meščanskih pravic. Kajti ne zadeni me nikoli nesreča, imeti za domovino tako mesto, na katero je najmilejši in najdobrotljivejši med vsemi ljudmi zrl z nejevoljo in kojemu ni mogel usoditi daru milostnega odpuščenja.

Postlovenil † bogoslov Mihael Kogovšek.

Izlam in krščanstvo

(Dalje.)

f) Mozes (Musa). Ker je črpal Mahomed ravno iz Mozesovih knjig večji del svojo modrost, posvetil je zato tudi njegovi osebi in njegovemu poslanstvu mnogo koranskih mest. Slika ga kot vnetega zagovornika pravega Boga na Faraonovem domu. Pred Faraonom je napravil mnogo čudežev in premagal Faraonove čarovnike. To je prepričalo čarodejce, da je Mozesov Bog edino pravi, in navzlic Faraonovim grožnjam so postali prvi moslemini, t. j.: udani pravemu Bogu. Faraon je hotel usmrtiti nje in Mozesa, a pregovoril ga je njegov sorodnik, kateri je že tudi veroval v srcu. Ves jezen zapove svojemu svetovalcu: „O Haman, sezidaj mi visok stolp, da pridem do nebeških vrat in vidim Mozesevega Boga, katerega smatram za goljufa“. (Sura 40. in 28.) S tem je bila sklenjena njegova obsodba, ki se je izvršila s poginom v morju. Ko se je Faraon že vtapljal, je zaklical: „Sedaj verujem, da ni družega Boga razven onega, na katerega verujejo sinovi Izraelovi, in jaz se prištevam muslimanom.“ Bog pa sam je odgovoril: „Poprej si se ustavljal in provzročal nesrečo, zato bodemo danes zagnali tvoje truplo na breg v izgled prihodnjim rodovom“.*)

*) To mesto različno prevajajo; nekateri je tolmačijo v tem smislu, da je Bog skesanega Faraona rešil smrti Tako n. pr. Geiger.

Sicer se pripovedovanje Mohamedovo v bistvu vjema s sv. pismom. Na več mestih omenja prikazni v gorečem grmu. Na dolgo in široko opisuje zlasti zakonodajo. S čudeži ob takih prilikah Mahomed kar razpolaga. Mozes n. pr. prosi Boga, naj se mu pokaže. Bog mu odgovori, da se mu prikaže, če ostane bližnja gora (Al Zabir) na svojem mestu. Bog se prikaže na oni gori — in v hipu se razprši cela gora v prah; Mozes se pa zgrudi nezavesten. (Sura 7.)

Včasih si dovoli iznajdljivi Mahomed tudi kake legendarične bajke, katere zveže vrh tega še prav robotim anahronizmom, da so naposled res smešne. Taka legenda je potovanje Mozesovo v suri 18. Mozes reče nekoč svojemu služabniku (Jozvetu): „Ne jenjam potovati, pa če tudi 80 let potujem, dokler ne zagledam skupnega izliva obeh morij.“) Šla sta, dospela do izliva, potem pa odpotovala dalje. Mozes je postal lačen in rekel je Jozvetu, naj dá južino. Sluga se spomni, da je pozabil ribo, koja sta vzela seboj za hranjo, ob izlivu morij. Šla sta nazaj, a mesto ribe opazila sta tam nekega svetega moža. Bil je Elija. Mozes ga prosi, če sme z njim skupaj potovati. Elija mu dovoli pod tem pogojem, da ga nikoli o ničemur ne vpraša. Potovali so in prišli do neke barke. Elija napravi vanjo luknjo. Mozes se začudi, čemu škodo dela po nepotrebnem, Elija ga pa opomni na pogodbo. Srečali so mladeniča, in Elija ga ubije. Mozes se zgrozi, čemu ubija nedolžne ljudi. Elija ga zopet pokara, Mozes ga pa prosi odpuščenja. Pridejo do nekega mesta. Prosili so jedi, a niso dobili ničesar. V tem mestu je bila neka stara zidina, ki je grozila, da se zdaj zdaj poruši. Elija jo vzravna in popravi. Mozes brzo pripomni, da bi za to delo lahko zahteval kako plačilo. Zdaj je bilo Eliji dovolj in rekel je, da se morata ločiti. Poprej mu je pa še pojasnil to, kar je učinil na potovanju. Ladijo je prevrtal, da se z njo utopi neki nasilni morski razbojnik, ki se te ladije polasti. Mladeniča je ubil, ker bi bil sicer — če bi dalje živel — pokvaril svoje verne stariše, bil je namreč brezveren. Zid je vzravnal, ker pripada dvema sirotama, kateri še nista odrasli; pod zidom je namreč skrit zaklad. Zdaj zidu ne bodo prej podrli ter našli zaklada, dokler ne dorasteta siroti. — Potem pripove-

* O dveh morjih govori na več mestih. N. pr. v 55 suri: »Obe morji je izpustil, da se srečujeta, a zaklopec je med obema, da se ne zmešata.« Podobno tudi v 25. suri. Z »dvema morjema« misli menda slano in sladko vodo.

duje Elija Mojzesu še neke junaške čine — Aleksandra Velikega, kar postaja nazadnje že vender presmešno.*)

Bogoslov Karol Cankar.

(Konac prihodnjih.)

Razgled po domovini.

Iz župnije Trnovske na Notranjskem. Sprejmi draga „Zg. Danica“ od svojega starega dopisnika nekaj vrstic, s katerimi Ti hoče iz trnovske župnije nekoliko poročati.

Minulega meseca avgusta je bilo pri nas jako živahno življenje. Najprej je bila v Ilirski Bistrici 7. avgusta glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda. Nikdar do takrat ni še bilo pri nas zbranih toliko veljavnih in zaslužnih slovenskih domorodcev. Bistrica je bila s tem počastena, zatorej je slavne goste z veseljem in kolikor mogoče slovesno sprejela. Ni moj namen, to slavnost opisovati, drugo pero bo, dasiravno nekoliko „post festum“ „Danici“ opisalo lepo in zanimivo zborovanje. Le toliko naj omenim, da bo ostal dan 7. avgusta Bistričanom neizbrisljivo v spominju zapisan. — Kmalu po ti slavnosti je vsa naša dolina nenavadno oživela, po neštevilnih trumah vojakov, kateri so prišli k nam na velike vojaške vaje, Male vasice pa so imele več častnikov in po 300—400 vojakov. V Bistrici je stanovalo blizu 100 častnikov z dvema generaloma in ves polk domobrancev, mnogo topničarjev in konjikov. Zanimiva je bila 18. avgusta slovesna božja služba na polju blizu Bistrice, pri kateri je bilo vse vojaštvo zbrano. Za naše ljudstvo je bilo to kaj nenavadnega. Dolgo časa potem so se ljudje pogovarjali o vojaški sv. maši pod milim nebom. Sploh so se pa vojaki, večidel domobranci, mirno in dostojno vedli. Svete maše ob nedeljah in praznikih so se jako marljivo vdeleževali, cerkev je bila polna vojakov, tako da ni bilo prostora za domačine, in tesnoba je bila velika. Bilo je med vojaki tudi nekaj Nemcev, katerim pa ne velja vsem ta pohvala. Prve dni tega meseca nas je vojaštvo zapustilo in zavladovalo je zopet mirno, tiho življenje. — Naj Vam še omenim, da se je tudi pri nas obhajala petindvajsetletnica papeževanja sv. Očeta Leona XIII. 7. in 8. tega meseca jako slovesno in veličastno. Mnogo župljanov je prejelo v namen sv. Očeta sv. zakramente. Deklice Marijine družbe so molile glasno v nedeljo in v ponedeljek molitveno uro pred izpostavljenim sv. Rešnjim Telesom. Pri slovesni sv. maši na Malega Šmarna dan je propovedoval o slavno vladajočem papežu Leonu XIII. vč. g. župnik Premski Lovšin, in popoldne vč. župnik Zagorski Groznik o presvetem Rešnjem Telesu. Oba govornika sta izvrstno govorila, tako, da so bili poslušalci do solz ginjeni. — Po govoru je sledilo darovanje za sv. Očeta in potem pete litanije Matere Božje. Obhoda s sv. Rešnjim Telesom po Trnovem se je vdeležila ogromna množica pobožnega ljudstva. Hiše, kjer se je vršil slovesen obhod, so bile ozaljšane z zastavami in okna razsvit-

*) Kolik anahronizem je to, uvidel je gotovo vsakdo; Mozes je namreč živel približno 1200 let pred Aleksandrom Velikim.

ljena. In tako ni zaostalo naše Trnovsko ljudstvo za drugimi duhovnijami ljubljanske škofije, in je ta dan zopet pokazalo svojo gorečo udanost svetemu Očetu in sv. katoliški cerkvi, kateri hoče vkljub vsem napadom nanjo od strani nasprotnikov do zadnjega vzdihla zvesto ostati. Zahvalna pesem je sklenila lepo slovesnost, katera bo ostala ljudstvu še mnogo let v spominju. — Pol ure oddaljena od župne cerkve trnovske je prijazna gorska vasica Jasen s cerkvico sv. Joahima, kratnega zavetnika sv. Očeta Leona XIII. Ta vas stoji prav na znožju visokega hriba sv. Ahacija, na čegar vrhu so razvaline ali mirine cerkve temu svetniku posvečene. Ta cerkev je bila pri ljudstvu v poprejšnjih stoletjih v veliki časti, nekaka božjepotna cerkev. Dasiravno na strmem hribu in oddaljena od župne cerkve, imela je vender večkrat sv. mašo, in vsako kvaterno nedeljo je bila tu slovesna služba božja. Kakor so stari ljudje pripovedovali, bil je cerkven govor zavoljo mnogoštevilnega zbranega ljudstva na skali pred cerkvijo. Pod cerkvijo skoraj na vrhu hriba je studenec, kateremu nikdar voda ne usahne; studencu pripisuje ljudstvo zdravilno moč za očesne bolezni. V začetku 19. stoletja je neki strela udarila v cerkev, da je popolnoma pogorela. Pa hrib sv. Ahacija in cerkev je ohranilo ljudstvo zmiraj v pobožnem spominju. Vedno zahajajo ljudje radi na ta vrh, s katerega se ob jasnih dneh vidi Reško morje, tako imenovana „velika vrata“. Vsakdo zmoli tu na čast sv. Ahaciu par očenašev, razgleda si lepo okolico ter se, preden se loči, še umije v studencu pod podrtinami cerkve. — Pod tem hribom v cerkvici sv. Joahima se je vršila lepa slovesnost blagoslovljenja novega oltarja, postavljenega na čast temu svetniku. Blagoslovil je oltar vč. g. dekan dr. Josip M. Kržišnik ob asistenci, ter imel potem sv. mašo in slavnosti primeren, ginljiv govor. Tako bo tej skromni vasi Trnovske župnije oltar sv. Joahima, patrona sv. Očeta papeža, ki je bil postavljen in blagoslovljen o prazniku tega svetnika v letu papeževanja jubileja, spomenik slavne petindvajsetletnice velikega papeža Leona XIII.

J. B.

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec avgust 1902:

Krščansko upanje.

„Da srečen je le-ta, kdor z Bogomilo — up sreče unstran groba v prsih hrani.“ S temi besedami je zapisal naš pesnik veliko resnico. Kdor upa in sicer prav upa, ta je srečen; kdor obupa, ta je revež, pomilovanja vreden človek. Kakšno pa naj bo naše upanje, da bo pravo? Človek biva iz telesa in duše, in dvoje življenj je: časno, zemsko in večno, nebeško. Človek pa hoče biti srečen povsod, tukaj in tam. Zato upa in vedno upa, da se mu bo na tem svetu dobro godilo, upa pa tudi, da bo na onem svetu užival blaženost. Katoliška vera ne odteguje človeka zemlji, ne veleva — svetuje pač, v kolikor človek more. Da bi moral človek popolnoma pozabiti na svet, da bi moral bežati pred vsakimi ugodnostimi, pred vsakim veseljem, ki nam je nudi človeško življenje, ne! — tega vera ne zapoveduje. Prav pravi prislovica: veselega človeka je tudi Bog vesel. — Zato le z zaupanjem

in prav pogosto molimo: Daj nam danes naš vsakdanji kruh — in pri besedi kruh lahko mislimo na to, česar potrebuje telo, pa tudi na to, kar vedri duha: poštena zabava, pošteno krščansko veselje. Če te torej tarejo stiske in nadloge, upaj, trdno upaj: to bo minulo. „Prosi in se ti bo dalo“ „Smo Očeta enega sinovi“, — in če ta Oče skrbi za lilije na polju in ptice pod nebom, kako bo pozabil na te! Pobožen redovnik je rekel večkrat: „Dobri Bog ve, da nimam s čim živeti; on me mora torej preživeti; in če mi ne da, s čimer bi mogel živeti, dal mi bo vsaj potrpežljivosti, da bom mogel vdano trpeti.“

Ali ne samo to upanje naj nam navdaje srce, prešinjati nas mora še drugo upanje, ki je res pristno krščansko upanje: pričakovati moramo trdno in zanesljivo, da dosežemo večno, nadzemsko, popolno srečo, po kateri tako zelo hrepeni srce žejno človeško srce. Pred seboj vidimo sicer ozko in strmo pot, s trnjem posuto in s križi zaznamovano; pa to nas ne sme strašiti. Zanašajmo se na pomoč Onega, ki je obljubil nebesa zavoljo zaslužnja Jezusa Krista. Na pomoč Onega se zanašajmo, ki je vsemogočen, neskončno dobrotljiv in zvest, in zato more in hoče vse izpolniti, kar je obljubil. Ta ali oni se na težavni poti proti nebeškemu Jeruzalemu spotakne, pade, morda globoko pade. A če je v njem krščansko upanje, ne bo obupal. Saj ve, da Bog noče grešnikove smrti, nego hoče, da se izpreobrne in živi. Bog mu poda svojo roko in mu pomaga vstati . . . Srečen človek, ki živi v blaženem upanju, da kdaj doseže večno srečo v nebesih. To upanje mu je opora v nesreči, zdravilo v bolezni, tolažba v žalosti. Ker seže njegovo upanje na onostran groba, lahko mu je in sladko celo to, kar je za nas ljudi najbolj težko in najbolj grenko: lahko in sladko mu je celo umreti. Seveda naše upanje ne sme biti preveč drzno. Sv. Avgustin pravi, ko piše o izpreobrnitvi desnega razbojnika: „Eden (razbojnik) se je izpreobrnil, da nihče na svetu ne obupa; toda le samo eden, da nihče predrzno ne upa“. Pravo krščansko upanje bo gorelo v naših srcih, če se bomo ravnali po navodilu sv. Karola Boromejskega: Vedno najboljše upajmo, a vedno tudi najboljše delajmo!

S.

a) Glavni namen za mesec september 1902
Ljubezen do Boga.

Človeško srce je ustvarjeno za ljubezen. Pač ni treba tega dokazovati, saj na svetu vse govori o ljubezni: mlado in staro. Kaj pa je dejal Jezus Krist o ljubezni? Koga naj ljubimo? Ko je pismouk Jezusa vprašal, katera je največja zapoved v postavi, odgovoril mu je Jezus: „Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega svojega srca, iz vse svoje duše, iz vseh svojih misli in iz vseh svojih moči. To je največja in prva zapoved. Druga pa je tej enaka: Ljubi svojega bližnjika kakor samega sebe!“ Tu nam je naš Izveličar v par besedah povedal vse, kar nam treba, če hočemo sami sebe izveličati. Ljubimo Boga nad vse in bližnjika kakor sami sebe. Če to storimo, stori smo vse, kar hoče Bog od nas. Žal, da je danda-

našnji le bolj malo ljubezni do Boga v naših srcih, in prav zato tudi tako malo resnične ljubezni do bližnjega. Po čem se pa pozna, da ljudje ne ljubijo Boga? Varno znamenje, po katerem lahko presodimo, koliko ljubezni je v nas in v drugih — nam je povedal Krist sam. Rekel nam je: „Kdor izpolnjuje moje zapovedi, ta je, ki me ljubi.“ Kdor živi in dela, kakor mu velevalo svete božje zapovedi, kdor je pripravljen rajše vse dati, kakor prelomiti božjo zapoved, ta ljubi Gospoda. To je torej znamenje ljubezni — izpolnovanje božjih zapovedij. Sodimo svet po tem znamenju, sodimo po tem znamenju najprej sami sebe. Najlepši vzgled one močne ljubezni, v kateri človek rajše vse da in vse izgubi, kakor da bi se ločil od Boga, so nam apostoli in sveti mučenci. Izgubili so vse svoje imetje, pustili dom in družino, dali so tudi najdražje — svoje življenje, samo da se niso ločili od Boga. Takih žrtev božja ljubezen od nas najbrže ne bo nikdar zahtevala, ali brez vsega tudi mi ne moremo ostati v ljubezni z Bogom. Bog ne zahteva, da se človek odpove bogastvu; zahteva pa, da nihče nikomur ne delaj krivice in naj bogatin podpira siromaka. Bog ne zahteva, da naj damo zanj svoje življenje, zahteva pa, da se odrečemo vsemu grešnemu veselju in vživanju. Če hočemo ostati v ljubezni in v prijateljstvu z Bogom, izpolnjujmo torej vsaj one zapovedi, ki mu pod smrtnim grehom kaj zapovedujejo ali prepovedujejo; in če treba zato včasih kaj žrtvovati, kaj dé to? Ljubezen božja je več vredna nego ves svet; vredna je toliko kolikor nebesa in večnost. Naša sreča je, da ljubimo Boga. Bog bogato poplača to ljubezen. Ne se torej dati preslepiti zemeljski lepoti, ki tako kmalu zvone; nikar ne navezujemo srca na zemeljsko blago, ki nam ga bode smrt tako hitro ugrabila. Ozrmo se kvišku, kjer biva večna lepota, večna sreča, večno veselje. Tam gori je naš dom, tam je naša ljubezen!

S.

b) Posebni nameni:

27.) **Sv. Kozma in sv. Damijan.** Slovenski misijonarji. Redovniki na Francoskem.

28.) **Sv. Vencoslav.** Fran Josip I. in habsburška rodovina. Katoliški vladarji.

29.) **Sv. Mihael.** Milost srečne zadnje ure. Stenočitnost v dobrem.

30.) **Sv. Hieronim.** Vsi v mesecu septembru umrli udje molitvenega apostolstva in bratovščine presv. Srca Jezusovega.

a) Glavni namen za mesec oktober: 1902:
Češčenje presv. Rešnjega Telesa.

b) Posebni nameni.

1.) **Sv. Remigij.** Pogostno prejemanje sv. zakramentov. Pridno obiskovanje božjih potov.

2.) **Sv. Teofil.** Verska in narodna zavest Slovencev. Častilci in častilke presv. Rešnjega Telesa v nočnih urah

3.) **Sv. Kandid.** Krščansko življenje v slovenskih družinah. Nesrečni zakoni.

S.